

PHÂN TÍCH LỢI ÍCH – CHI PHÍ

Bài giảng 4

NHẬN DẠNG LỢI ÍCH & CHI PHÍ

© **PHÙNG THANH BÌNH**

2006

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ môn Kinh tế Tài nguyên và Môi trường (2003), Nhập môn phân tích lợi ích – chi phí, Tái bản lần 1, NXB Đại học Quốc gia TP.HCM, Chương 4.
- Pedro Belli, (2002), Phân tích kinh tế các hoạt động đầu tư: Công cụ phân tích và ứng dụng thực tế, NXB Văn hóa – Thông tin, Chương 4.
- Tevfix F.Nas, (1996), Cost-Benefit Analysis: Theory and Application, Sage Publications, Chapter 4.
- Gittinger, J. P, (1984), Economic Analysis of Agricultural projects, Chapter 2.
- Frances Perkins (1994), Practical Cost-Benefit Analysis: Basic Concepts and Applications, MacMillan Education Australia PTY LTD.
- www.adb.org (economics & statistics)
- Một số tài liệu khác.

NỘI DUNG

- Nguyên tắc chung để nhận dạng (Identification) lợi ích và chi phí
- Những hướng dẫn nhận dạng lợi ích và chi phí
- Cách phân loại lợi ích và chi phí
- Lượng hóa (quantification) các lợi ích và chi phí cả vòng đời dự án

NGUYÊN TẮC TỔNG QUÁT

- Lợi ích và chi phí được nhận dạng thông qua sự ích dụng đối với cá nhân, và phải bao gồm tất cả các kết quả cho mọi người.
  - ⇒ Một kết quả là kết quả xã hội thực chỉ khi nó làm biến đổi lợi ích ròng cho toàn xã hội.
    - ⇒ *Nguyên tắc tổng quát này được ứng dụng để suy ra các hướng dẫn nhận dạng các lợi ích và chi phí xã hội của các phương án.*

TÌNH HUỐNG 1

Nhận dạng các lợi ích và chi phí có thể có của dự án Phát triển Bình An

TÌNH HUỐNG 2

Nhận dạng và xác định cách đánh giá thích hợp các lợi ích và chi phí có thể có đối với dự án cung cấp nước (ví dụ ở TP.HCM)?

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

- Hướng dẫn 1:** Tính những kết quả (*lợi ích hoặc chi phí*) tăng thêm
  - *Lợi ích thêm hay chi phí thêm từ dự án phải được tính mà không phải là tổng lợi ích hay tổng chi phí.*
  - Một số lưu ý:
    - Phân biệt giữa tổng lợi ích (chi phí) với thay đổi trong lợi ích (chi phí)
    - So với hiện trạng
    - Minh họa bằng đồ thị để phân biệt tổng lợi ích (chi phí) với thay đổi lợi ích (chi phí)
  - Ví dụ: Nâng cấp đường ray, phát triển khu rừng quốc gia, kênh dẫn nước cho sản xuất lúa, ...

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

2. Hướng dẫn 2: Loại trừ các kết quả chìm

- Các chi phí *đã* phát sinh hay lợi ích *đã* nhận được trước khi dự án bắt đầu thì bây giờ không thể tránh hay thay đổi được. Chúng không ảnh hưởng đến NB của các phương án tiềm năng, không ảnh hưởng đến quyết định lựa chọn.
- *Các chi phí và lợi ích chìm không làm thay đổi lợi ích xã hội ròng của các dự án mới, do đó phải loại trừ chúng khỏi các tính toán.*
- Phân biệt chi phí chìm và chi phí cơ hội

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

3. **Hướng dẫn 3:** Loại trừ các chi phí chung (*chi phí cố định*)
- Sản xuất hàng hóa và dịch vụ thường liên quan đến các chi phí nhất định bất kể là sản xuất cái gì, sản xuất bao nhiêu và sản xuất như thế nào. Các chi phí này là chi phí chung cho tất cả các phương án.
  - *Các chi phí chung hay chi phí cố định không làm biến đổi lợi ích ròng giữa các phương án, và vì vậy chúng nên được loại trừ.*
  - Ví dụ: Thuế sử dụng tài nguyên

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

4. Hướng dẫn 4: Tính tất cả các thay đổi lợi ích

- *Tất cả các thay đổi về lợi ích, gắn với một dự án, phải được tính đến.*
  - Thay đổi trực tiếp do dự án tạo ra
  - Thay đổi do dự án tạo ra, nhưng xảy ra ở bên ngoài dự án
- Ví dụ: Áp dụng giống mới, kỹ thuật canh tác mới

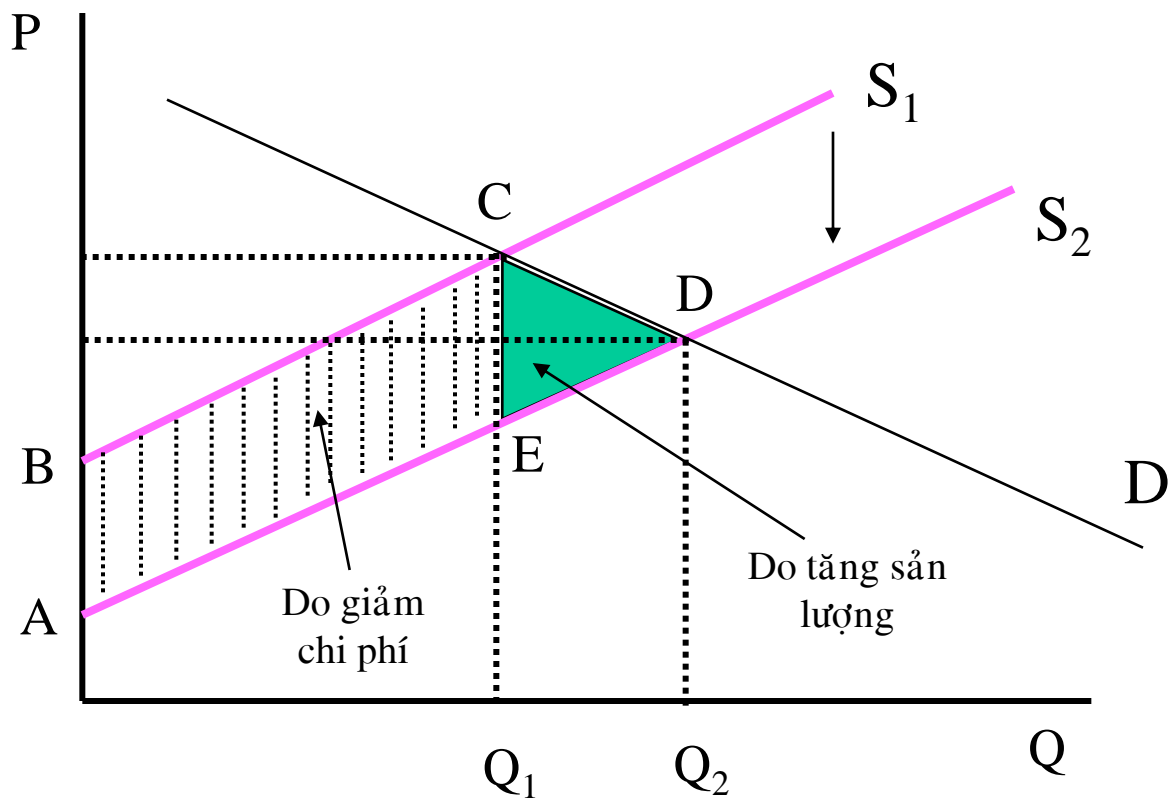
CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

5. Hướng dẫn 5: Tính tất cả các thay đổi về chi phí

- *Tất cả các thay đổi về chi phí, gắn với một dự án, phải được tính đến.*
  - Thay đổi trực tiếp do dự án tạo ra
  - Thay đổi do dự án tạo ra, nhưng xảy ra ở bên ngoài dự án
- Ví dụ: Xây dựng một xa lộ mới
- **Lưu ý:** Lợi ích và chi phí không chỉ được căn cứ vào sự gia tăng về xuất lượng và nhập lượng tương ứng, mà còn có thể từ việc giảm chi phí, giảm xuất lượng.
- Ví dụ: Xây dựng một con đường mới (xem đồ thị)

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

Hình 4. 1: Lợi ích do giảm chi phí

Trang 69 - 70

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

6. Hướng dẫn 6: Loại trừ các khoản thanh toán chuyển giao
- *Các khoản thanh toán chuyển giao không đo lường lợi ích từ hàng hóa, hay chi phí của nhập lượng, và do đó chúng phải được loại trừ.*
  - Ví dụ: Tiền hưu trí, trợ cấp thất nghiệp, bảo hiểm y tế, tem phiếu lương thực, ...
  - *Lưu ý đối với thuế và trợ cấp: đôi khi được xem như các khoản thanh toán chuyển giao, đôi khi không.*

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

7. Hướng dẫn 7: Thuế và trợ cấp

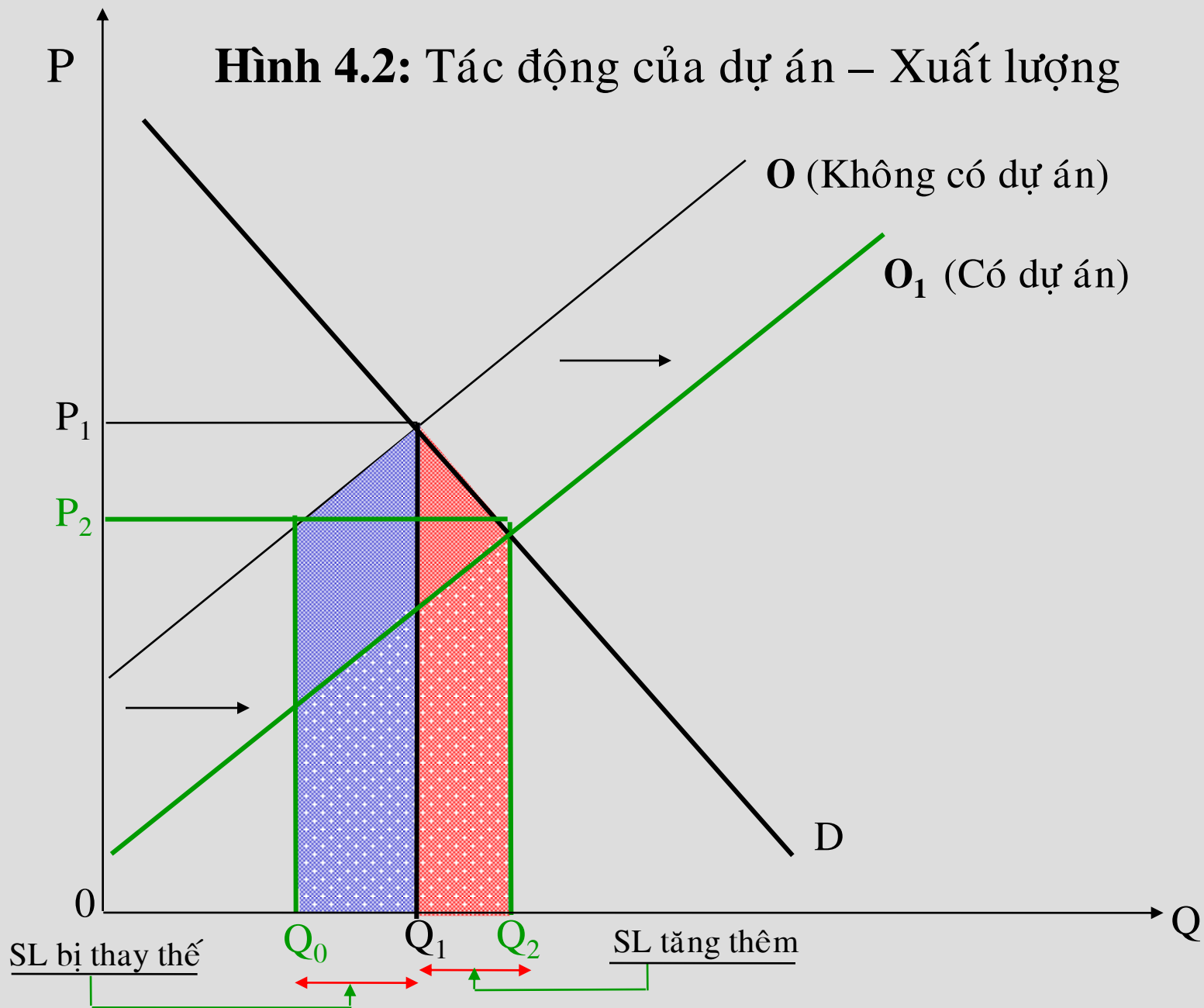
- *Thuế và trợ cấp đôi khi phải được tính đến và đôi khi phải được loại trừ (chưa rõ ràng)?*
- Thuế và trợ cấp tạo ra sự chênh lệch giữa giá người mua và giá người sản xuất nhận được, vậy nên sử dụng giá nào trong phân tích lợi ích chi phí?
- Cách giải quyết các khoản này như sau:
  - Ứng dụng khái niệm giá sẵn lòng trả để quyết định cách nhận dạng lợi ích
  - Ứng dụng khái niệm chi phí cơ hội để quyết định cách nhận dạng chi phí.

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

7. Hướng dẫn 7: Thuế và trợ cấp (tt)

- Việc xử lý phụ thuộc vào việc dự án có làm tăng hay thay thế số lượng hàng hóa trên thị trường (xuất lượng), và có làm tăng hay thay thế nhập lượng trên thị trường hay không.

Hình 4.2: Tác động của dự án – Xuất lượng

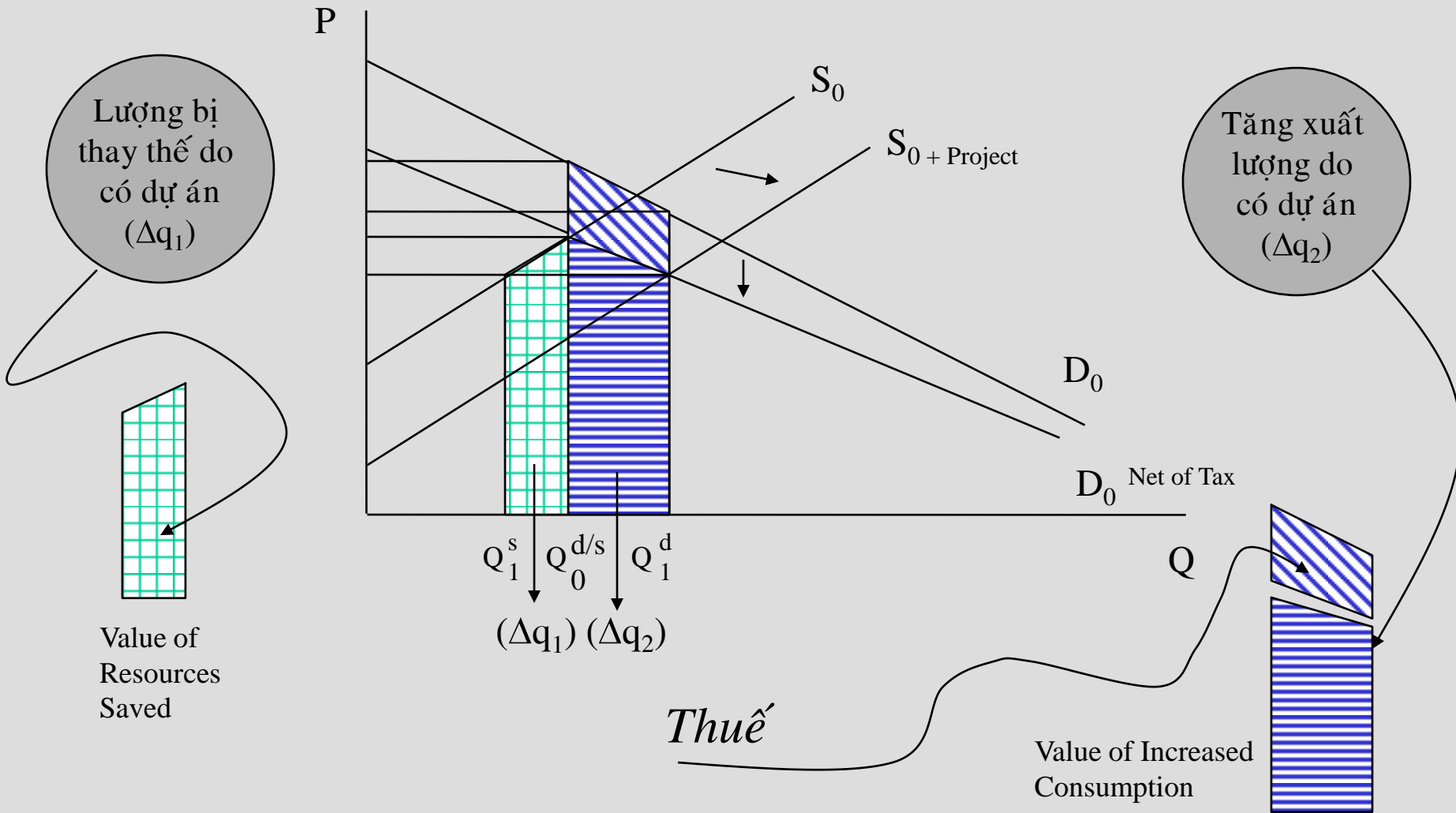

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

7. Hướng dẫn 7: Thuế và trợ cấp (tt)

- Xem xuất lượng một dự án
  - *Nếu xuất lượng là một sự gia tăng ròng về tổng xuất lượng, hàng hóa được định giá theo giá sẵn lòng trả của người tiêu dùng – đó là giá bao gồm cả thuế. (Δq_2)*
  - *Nếu sản phẩm mới thay thế sản phẩm hiện có, hàng hóa mới được định giá theo chi phí cơ hội của sản xuất. Chi phí cơ hội này là giá trị của nhập lượng mà lẽ ra được tiết kiệm – là sản phẩm tính theo giá nhập lượng loại trừ thuế. (Δq_1)*

Hình 4.3: Thuế trên xuất lượng

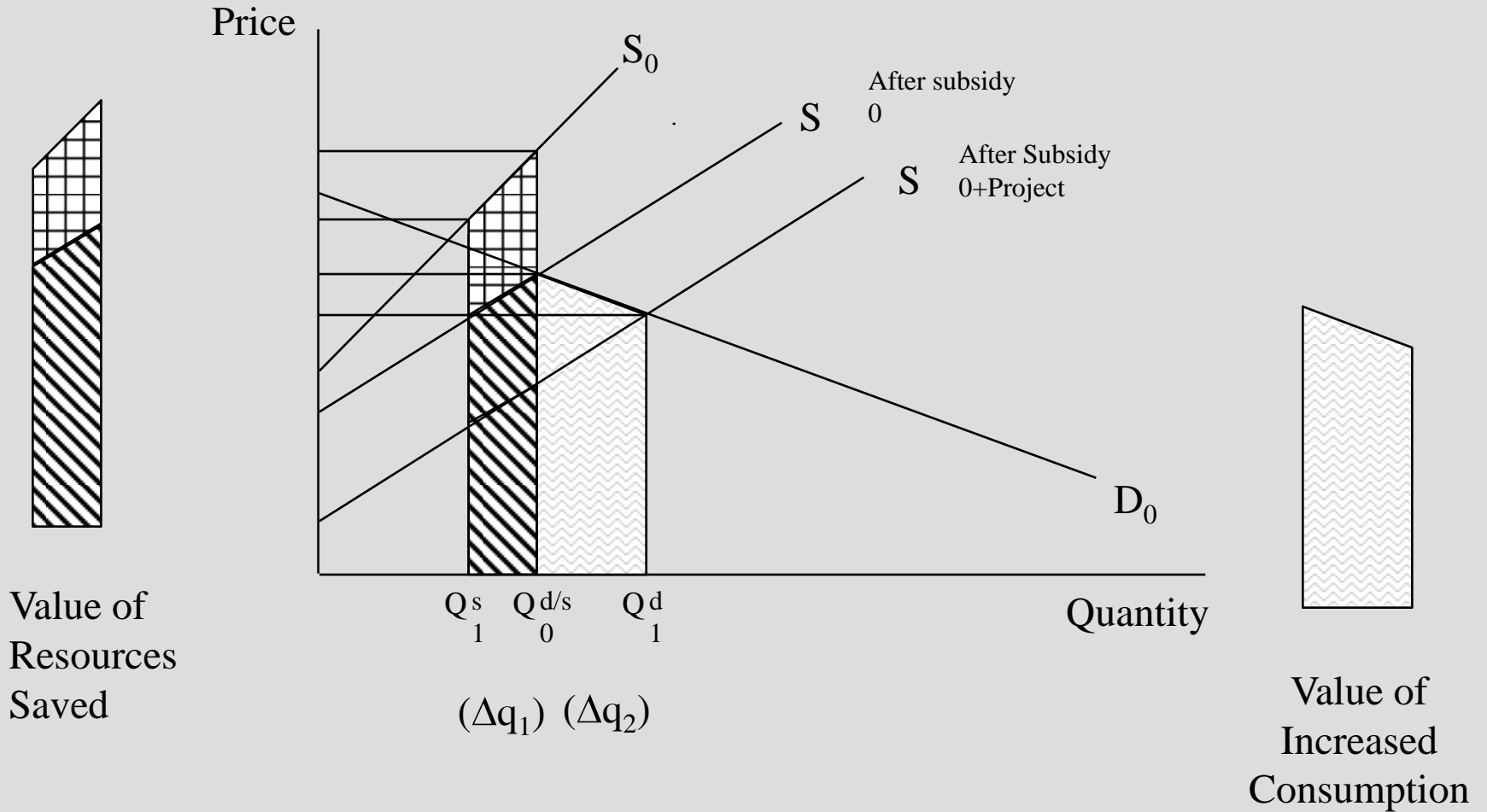

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

7. Hướng dẫn 7: Thuế và trợ cấp (tt)

- Xem xuất lượng một dự án (tt)
  - Giá trị thích hợp là giá trị bình quân gia quyền, với trọng số là số lượng tương ứng Δq_1 và Δq_2 trên tổng $(\Delta q_1 + \Delta q_2)$

Hình 4.4: Trợ cấp xuất lượng

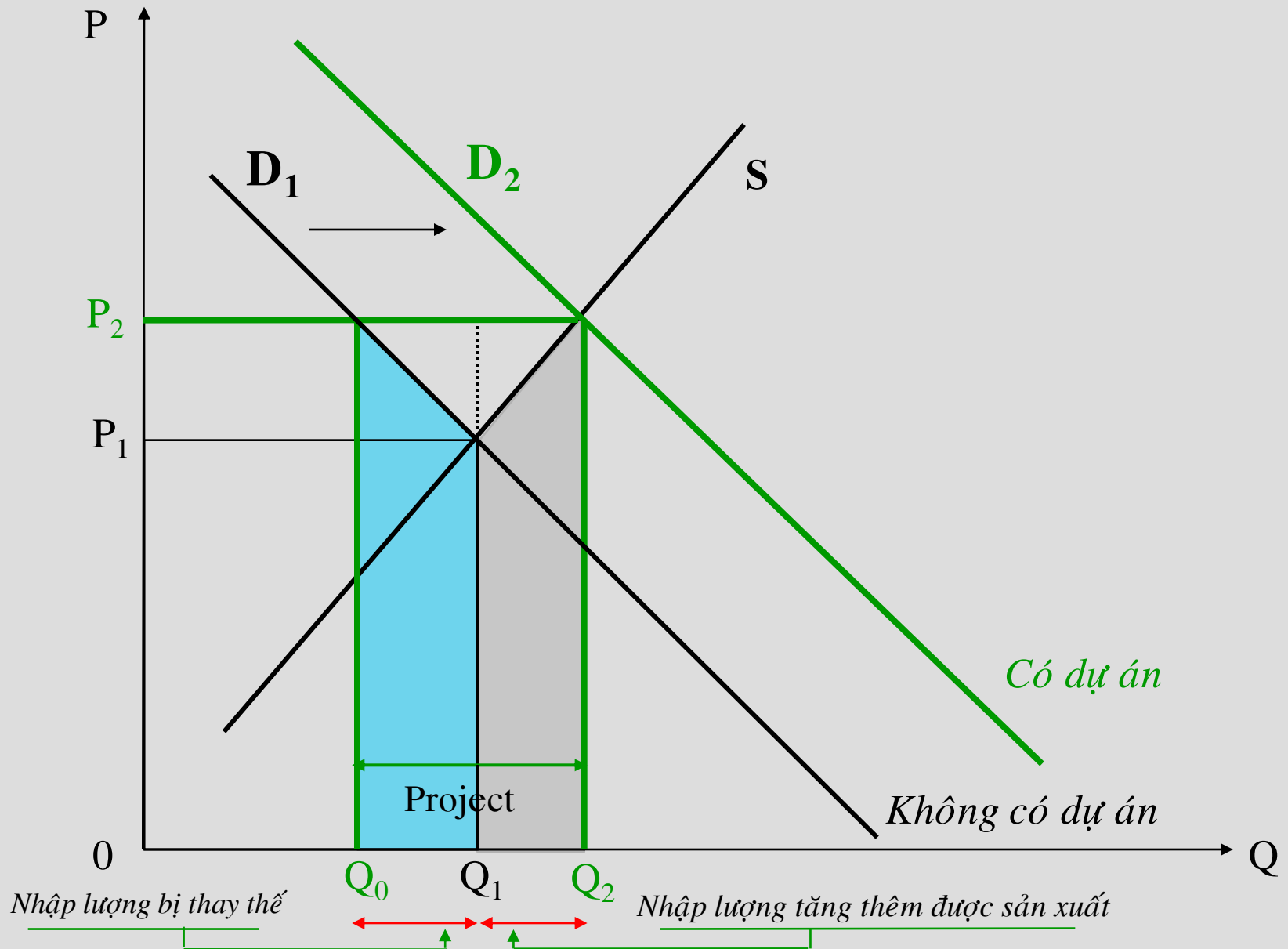

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

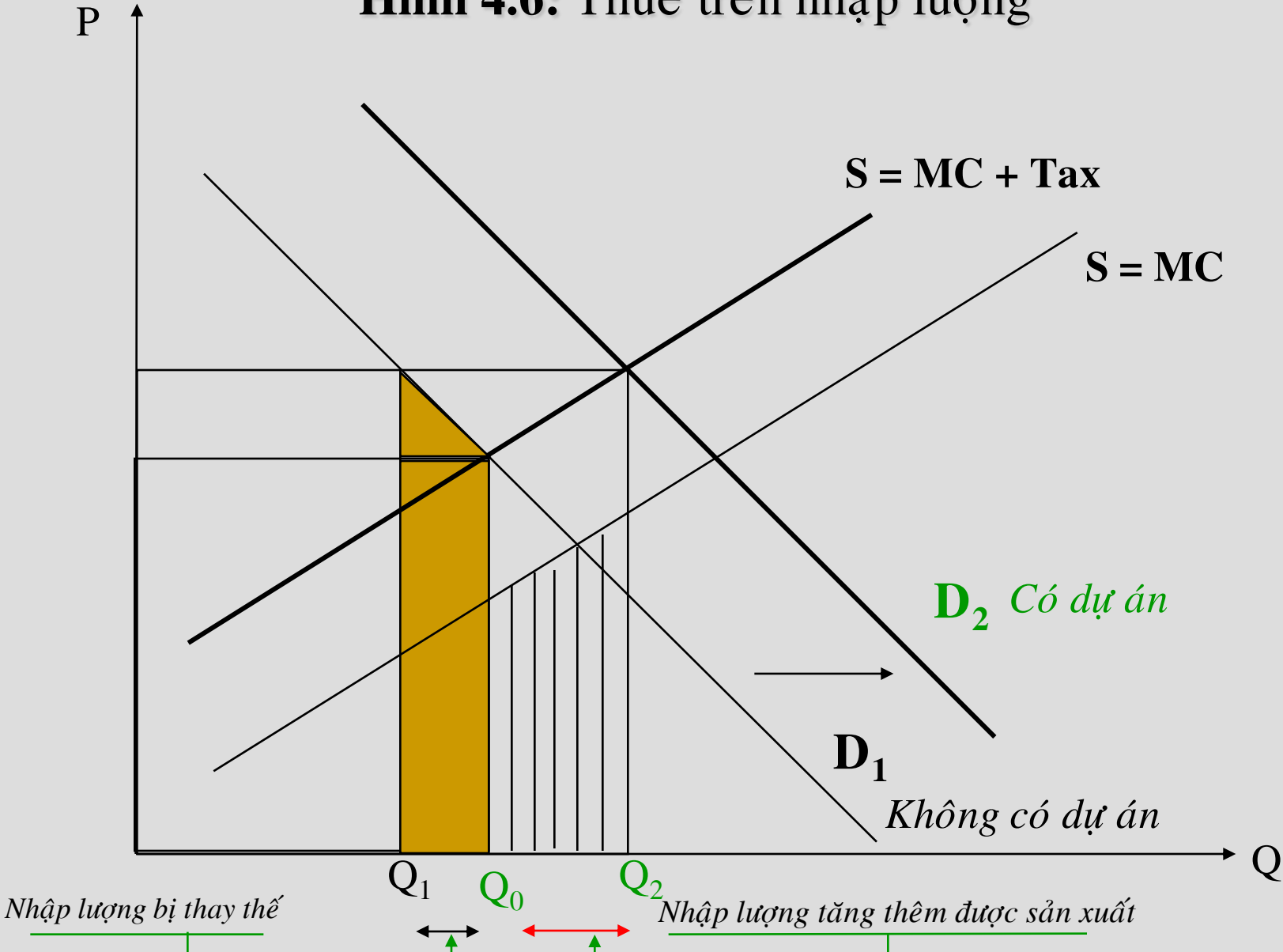
7. Hướng dẫn 7: Thuế và trợ cấp (tt)

- Xem nhập lượng một dự án
  - *Nếu dự án đưa tới một sự gia tăng ròng về nhập lượng có thể sẵn sàng cung ứng, mỗi đơn vị nhập lượng được định giá theo chi phí cơ hội thực của nó – đó là chi phí xã hội thực của tài nguyên được sử dụng – là chi phí thị trường không tính bất kỳ loại thuế nào nhưng bao gồm trợ cấp.*

Hình 4.5: Tác động của dự án – Nhập lượng

Hình 4.6: Thuế trên nhập lượng

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

7. Hướng dẫn 7: Thuế và trợ cấp (tt)

- Xem nhập lượng một dự án
  - *Nếu dự án sử dụng nhập lượng mà trước đây được sử dụng ở nơi khác, thì chi phí cơ hội của nó là giá mà những người sử dụng khác sẵn lòng trả cho chúng – đó là chi phí gồm cả thuế nhưng loại trừ trợ cấp.*
- ❖ *Thông thường giá trị đơn vị thích hợp là lấy trọng số của hai loại tác động này.*

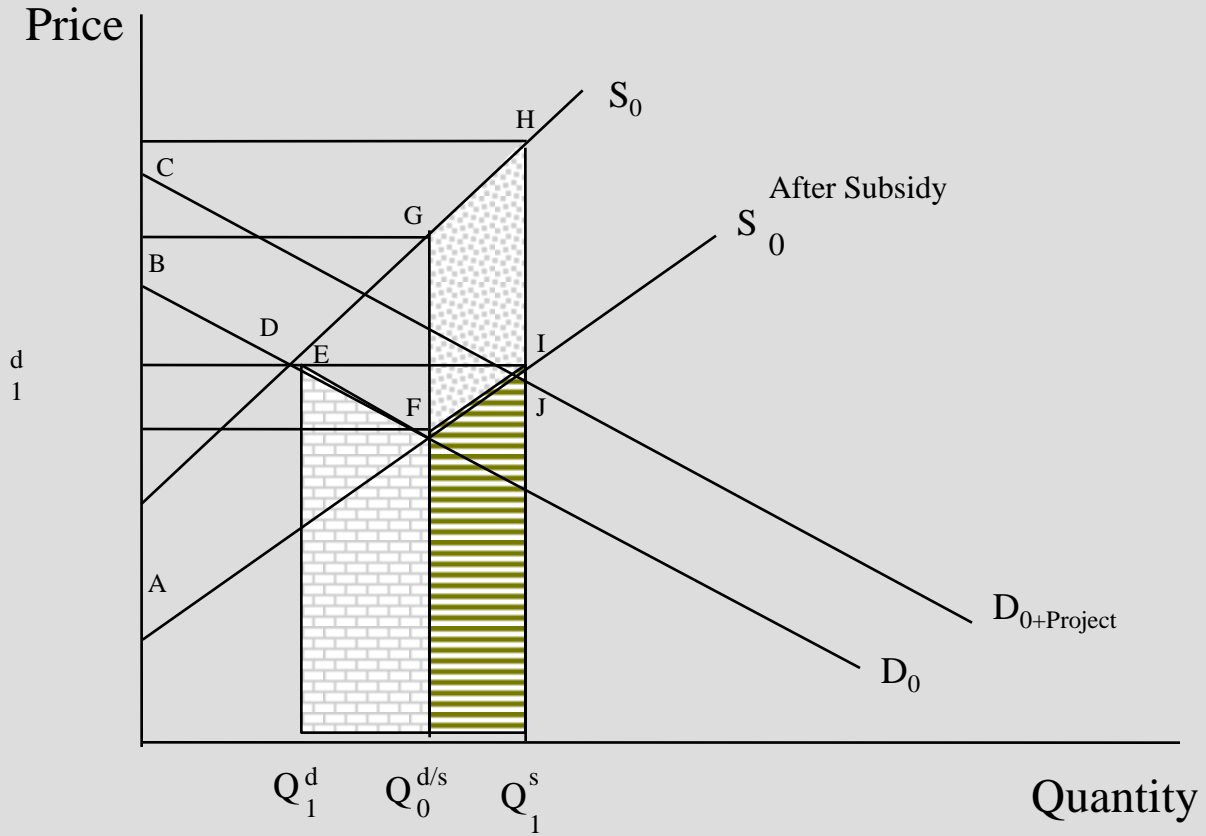
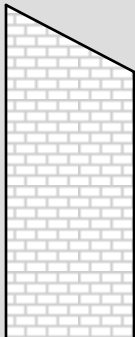

Hình 4.7: Trợ cấp nhập lượng

Value of Additional Resources

Value of Postponed Consumption

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

8. **Hướng dẫn 8:** Kiểm tra các lệ phí của chính phủ: nước, điện, thu gom rác, bằng lái xe, đăng ký xe, ...
- *Phải tính các chi phí của chính phủ theo chi phí cơ hội thực của chúng.*

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

9. Hướng dẫn 9: Tránh tính trùng

- Tính trùng nghĩa là tính lợi ích hay chi phí nhiều hơn một lần. Tính trùng xảy ra nếu một lợi ích hay chi phí cụ thể có thể được đo theo hai cách, và do vô ý có thể tích bằng cả hai cách. Ngoài ra, cũng có thể trong trường hợp phối hợp, tức khi có cả hai kết quả loại trừ lẫn nhau, và do vô ý tính cả hai.
- *Không tính kết quả nhiều hơn một lần, vì một kết quả làm biến đổi lợi ích xã hội ròng chỉ một lần.*

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

10. Hướng dẫn 10: Loại trừ các kết quả quốc tế

- *Loại trừ lợi ích và chi phí phát sinh bên ngoài biên giới quốc gia.*
- Lưu ý, các kết quả xảy ra bên trong quốc gia do các hãng thuộc sở hữu của người nước ngoài phải được tính vào.

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

11. **Hướng dẫn 11:** Xem xét các thay đổi về giá trị tài sản
- Đối với dự án có thời gian tồn tại xác định, tính thu nhập hàng năm cho đến khi kết thúc dự án, tính chi phí thay thế khi chúng phát sinh và đưa vào tính toán bất cứ thay đổi nào về giá trị tài sản vào cuối dự án.
  - Đối với dự án có thời gian tồn tại vô hạn, tính thu nhập hàng năm theo toàn bộ thời gian tồn tại và đưa vào bất kỳ chi phí thay thế nào cần thiết để duy trì giá trị tài sản ngay khi chúng phát sinh.

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

12. Hướng dẫn 12: Phân biệt kết quả tư nhân với kết quả xã hội

- Một số kết quả bằng tiền thích hợp với cá nhân hay phân tích tài chính của công ty, nhưng không thích hợp để phân tích lợi ích – chi phí cho toàn xã hội và ngược lại.
- *Các lợi ích và chi phí phù hợp với một công ty tư nhân hay hộ gia đình có thể không phù hợp với xã hội và ngược lại.*

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

13. Hướng dẫn 13: Tính các ngoại tác

- *Tất cả các ngoại tác phải được nhận dạng, định giá và đưa vào tính toán vì chúng là những thay đổi thực về lợi ích xã hội ròng.*

CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

14. **Hướng dẫn 14:** Xem xét các lợi ích và chi phí cấp hai

- *Trong thị trường cạnh tranh, không có lợi ích và chi phí cấp hai và do đó chúng không được đưa vào tính toán. Nhưng trong các thị trường không cạnh tranh các kết quả cấp hai có thể hiện hữu và do đó phải được nhận dạng và đưa vào tính toán.*

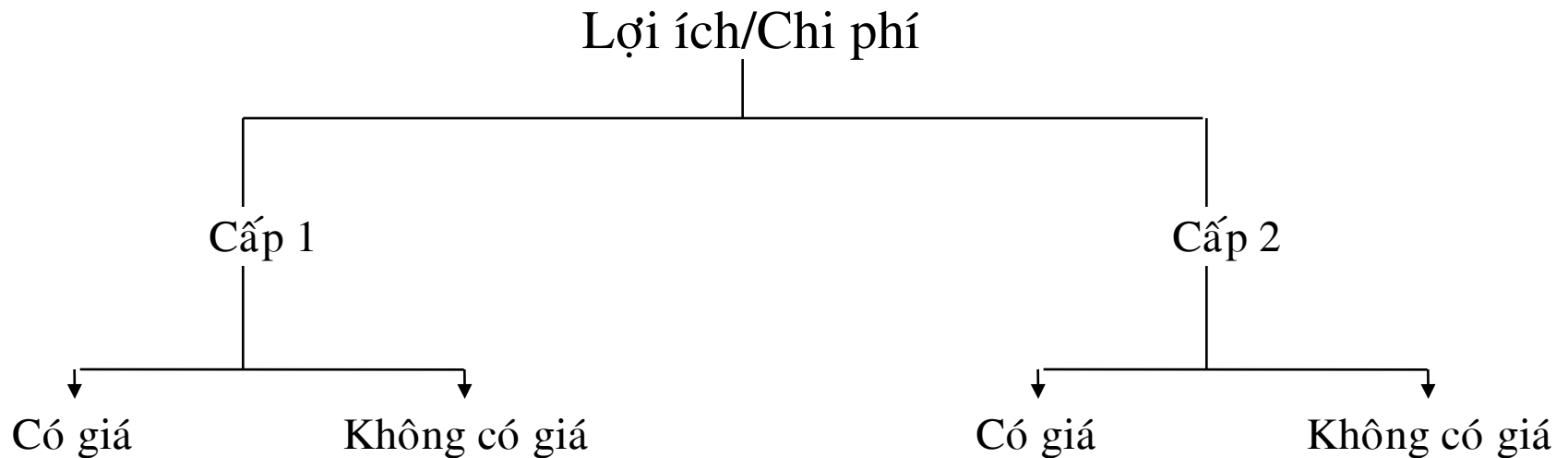
CÁC HƯỚNG DẪN CỤ THỂ

15. **Hướng dẫn 15:** Tính các kết quả không có giá

- Các kết quả của dự án có thể là chất lượng nước, chất lượng không khí, cải thiện sức khỏe, giải trí, bảo tồn, ... Các loại hàng hóa này không được trao đổi trên thị trường, và được gọi chung là kết quả không có giá.
- *Lợi ích và chi phí không có giá là các thay đổi thực về lợi ích xã hội ròng, vì vậy chúng phải được nhận dạng và đưa vào phân tích.*

CÁCH PHÂN LOẠI

- Phân loại lợi ích và chi phí
- So sánh kết quả chính với kết quả phụ
- Kết quả kinh tế $><$ kết quả tài chính; ngoại tác $><$ nội tác; kết quả có giá $><$ kết quả không có giá

CÁCH PHÂN LOẠI

Quy trình xác định các khoản mục:

- Xác định và trình bày từng lợi ích và chi phí;
- Lập bảng cho mỗi lợi ích và chi phí theo một trong tám loại.

BẢNG LIỆT KÊ

Khoản mục	Cá nhân (FA)	Xã hội (CBA)
Mục đích phân tích		
Mục tiêu tổng quát		
Khái niệm về sự cải thiện		
Biến đổi về chi phí		
Thuế tính trên doanh thu		
Trợ giá trên chi phí sản xuất		
Chi phí của chính phủ		
Ngoại tác		
Lợi ích và chi phí cấp 2		
Lợi ích và chi phí không có giá		

LƯỢNG HÓA CÁC KẾT QUẢ

- Hai nguyên tắc cơ bản trong phân tích lợi ích – chi phí:
  - (1) So sánh có và không có dự án (“With” and “Without” project comparison)
- Nếu so sánh trước và sau khi có dự án (before and after situation) sẽ dẫn đến sai lệch.
  - (1) Tác động không tăng thêm (thay thế) và tăng thêm (Non-incremental and Incremental impacts)

CHỌN THƯỚC ĐO CÁC TÁC ĐỘNG

Tác động tiêu cực	Thước đo
1. Chi phí hữu hình (Physical costs) (Xây dựng, O&M, ...)	Số đơn vị các nhập lượng được sử dụng
2. Chi phí tái định cư	Số tài sản (nhà cửa, ...)
3. Đất đai (theo loại)	Đơn vị diện tích, ...
4. Ngoại tác	Lượng khí thải nhà kính, ...
Tác động tích cực	Thước đo
1. Nước tưới tiêu	Số m ³ nước tưới tiêu / đơn vị thời gian
2. Điện	KWH/năm
3. Thủy sản/du lịch giải trí	Số ngày thăm viếng, số tấn cá, ...
Cung cấp nước tiêu dùng	Số m ³ nước
Kiểm soát lũ	Mức lũ, số ngày bị lũ, ...